

Sygn. akt IV CSK 358/20

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa A.K.
przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w S.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 kwietnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 28 listopada 2019 r., sygn. akt I ACa 120/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania wywołanymi
skargą kasacyjną.**

UZASADNIENIE

W sprawie z powództwa A.K. przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w S. o zapłatę, po rozpoznaniu apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 22 listopada 2018 r., XV C 145/15, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 28 listopada 2019 r., I ACa 120/19, zmienił zaskarżony wyrok:

a) w punkcie I a (pierwszym podpunkt a) o tyle tylko, że zasądzoną kwotę 500.000 zł obniżył do kwoty 270.000 zł, oddalając powództwo o zadośćuczynienie w pozostałej części,

b) w punkcie I f (pierwszym podpunkt f) o tyle tylko, że zasądzoną kwotę 6.154,97 zł obniżył do kwoty 1.455,97 zł, oddalając powództwo o odszkodowanie co do kwoty 4.699 zł,

c) w punkcie V (piątym) w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 9.351 zł tytułem zwrotu kosztów procesu,

d) w punkcie VI (szóstym) w ten tylko sposób, że kwotę 16.044 zł obniżył do kwoty 4.310 zł, a kwotę 4.806,28 zł obniżył do kwoty 4.461,85 zł;

oraz oddalił apelację w pozostałym zakresie i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 13.904 zł, tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Skargą kasacyjną z 26 marca 2020 r. powódka zaskarżyła ww. orzeczenie w części to jest co do rozstrzygnięć zawartych w: a) pkt II lit. a - w tej części, w której Sąd Apelacyjny zmienił punkt I a (pierwszy podpunkt a) wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 22 listopada 2018 r. w sprawie XV C 145/15, obniżając zasądzone od pozwanego na rzecz powódki zadośćuczynienie za doznaną krzywdę z kwoty 500.000 zł do kwoty 270.000 zł, oddalając powództwo o zadośćuczynienie w pozostałej części (skarga kasacyjna dotyczy rozstrzygnięcia oddalającego powództwo o zapłatę kwoty 230.000 zł tytułem zadośćuczynienia), b) pkt II lit. c - w tej części, której Sąd Apelacyjny zmienił pkt V (piąty) wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 22 listopada 2018 r. w sprawie XV C 145/15 obniżając zasądzoną od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 18.042,82 zł do kwoty 9.351 zł; c) pkt IV, w którym Sąd Apelacyjny zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 13.904 zł, tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym - w całości.

Powódka wniosła o:

1. przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na występowanie przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wynikającej z oczywiście niewłaściwego zastosowania przez Sąd Apelacyjny prawa materialnego, tj.:

a/ przepisu art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c., nakazującego przyznanie poszkodowanemu „odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę”,

b/ przepisu art. 361 § 1 k.c. - który powołany został przez Sąd Apelacyjny (w związku z art. 445 § 1 k.c.) jako podstawa prawna obniżenia kwoty zadośćuczynienia;

2. uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. lub uchylenie wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy, poprzez:

- oddalenie w całości apelacji pozwanego co do pkt I a wyroku Sądu Okręgowego z 22 listopada 2018 r. w sprawie XV C 145/15, zasądającego od pozwanego na rzecz powódki zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w kwocie 500.000 zł z odsetkami tam wskazanymi,

- zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych - zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

4. rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

Sąd Najwyższy, zważył co następuje:

Nie można uznać, aby w sprawie wystąpiła przesłanka oczywistej zasadności złożonej skargi kasacyjnej i zawartych w niej zarzutów naruszenia art. 445 k.c. w zw. z art. 444 k.c.

Dla uznania skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną nie wystarczy wskazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia - oczywistego i widocznego *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej oraz wynikającego już z treści skargi (tak w szczególności postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19; z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15; z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14; z 18 września 2012 r., II CSK 179/12; z 8 marca 2012 r., III SK 36/11; z 3 lutego 2010 r., II PK 304/09; z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09;

z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07; z 20 czerwca 2007 r., II CSK 184/07, z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03).

Oczywiste naruszenie prawa zachodzi wówczas, gdy błąd w interpretacji lub stosowaniu prawa jest widoczny bez pogłębionej analizy wchodzących w grę przepisów (tak postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07; z 5 października 2007 r., III CSK 216/07; z 19 marca 2004 r., II PK 4/04; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01).

Dodatkowo należy stwierdzić, że dla spełnienia podstawy oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie jest wystarczające, aby sąd w sposób oczywisty naruszył prawo, naruszenie to musi mieć oczywisty wpływ na rozstrzygnięcie, i to w taki sposób, aby orzeczenie mogło być uznane za bezprawne (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach: z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 730/17; z 22 marca 2018 r., III CSK 296/17; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17; z 9 maja 2017 r., I CSK 686/16; z 25 stycznia 2017 r., IV CSK 384/16; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16; z 26 listopada 2015 r., II PK 112/15).

Rozważając w tym kontekście zarzut oczywistego naruszenia art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 k.c., należy zauważyć, że przepis ten jest jednym z przykładów tzw. prawa sędziowskiego. W orzecznictwie dominuje pogląd o ocennym charakterze kryteriów wyznaczających wysokość zadośćuczynienia i związaną z tym znaczną swobodą sądu orzekającego w określeniu należnej z tego tytułu sumy, którą powinien respektować sąd kasacyjny, co powoduje, że podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 445 § 1 k.c., jak w sprawie niniejszej zaniżenia zadośćuczynienia, może być uwzględniony tylko w razie wykazania oczywistego naruszenia zasad jego ustalania (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, Nr 2, poz. 40; z 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, z 8 października 2020 r., II CSK 766/18).

Zadośćuczynienie przewidziane w art. 445 § 1 k.c. ma charakter kompensacyjny; stanowi sposób naprawienia krzywdy, w postaci doznanych cierpień fizycznych i ujemnych przeżyć psychicznych, zarówno istniejącej w chwili orzekania jak i takiej, którą poszkodowany będzie w przyszłości na pewno lub z dającym się przewidzieć dużym stopniem prawdopodobieństwa odczuwać.

Zasadniczą przesłankę określającą jego wysokość stanowi więc stopień natężenia doznanej krzywdy, tj. rodzaj, charakter, długotrwałość cierpień fizycznych i ujemnych doznań psychicznych, ich intensywność, nieodwracalność ujemnych skutków zdrowotnych, a w tym zakresie stopień i trwałość doznanego kalectwa i związana z nim utrata perspektyw na przyszłość oraz towarzyszące jej poczucie bezradności powodowanej koniecznością korzystania z opieki innych osób oraz nieprzydatności społecznej. Istotną okolicznością indywidualizującą rozmiar krzywdy jest wiek poszkodowanego. Utrata zdolności do pracy i możliwości realizacji zamierzonych celów oraz czerpania przyjemności z życia jest szczególnie dotkliwa dla człowieka młodego, który doznał utraty zdrowia będąc w pełni sił.

Ingerencja sądu w ustaloną wyrokiem wysokość zadośćuczynienia jest dopuszczalna jedynie w wypadku, gdyby okazało się, że sąd niższej instancji nie uwzględnił wszystkich okoliczności i czynników uzasadniających przyznane świadczenie. Korygowanie przez sąd zasądzonego zadośćuczynienia może wchodzić w rachubę tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmierne, to jest albo rażąco wygórowane albo rażąco niskie (tak wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04, wyrok Sądu Najwyższego z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2004 r., I CK 219/04).

O rażącym naruszeniu zasady ustalania „odpowiedniego” zadośćuczynienia mogłoby zatem świadczyć przyznanie zadośćuczynienia, które miałoby jedynie wymiar symboliczny, niestanowiący rekompensaty doznanej krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, która mogłaby prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia osoby poszkodowanej. Reasumując, zadośćuczynienie za krzywdę doznaną w wyniku naruszenia zdrowia nie może mieć charakteru symbolicznego i powinno przedstawiać realną wartość ekonomiczną. Z drugiej strony powinno być adekwatne dla rodzaju i stopnia naruszenia zdrowia oraz wpływu tego naruszenia dla danej osoby pokrzywdzonej.

W nowszym orzecznictwie, akcentującym na gruncie art. 445 § 1 k.c. kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia, widoczna jest tendencja do zwiększonej

ochrony dobra osobistego, jakim jest zdrowie człowieka, co wyraża się wzrostem zasądzanych z tego tytułu kwot.

Ustalone okoliczności faktyczne sprawy nie pozwalały na stwierdzenie, aby takowa rażąca niewspółmierność wystąpiła w tym przypadku.

Sąd Apelacyjny, zmieniając w tym zakresie wyrok Sądu Okręgowego, miał podstawy uznać za nadmiernie wygórowaną zasądzoną kwotę 500.000 zł w całości zgodnie z żądaniem pozwu (biorąc pod uwagę kwotę dobrowolnie wypłaconą przez ubezpieczyciela, w sumie to 560 000 zł). Sąd odwoławczy obniżył ją o kwotę 230.000 zł, co daje w sumie kwotę 330.000 zł zadośćuczynienia. Nie jest to kwota symboliczna. Sąd drugiej instancji określił bardzo szczegółowo kryteria kształtowania „odpowiedniego” zadośćuczynienia. Nie można uznać, że nie rozważył wnikliwe sprawy, dzieląc ocenę Sądu pierwszej instancji, natomiast skorygował wpływ pewnych okoliczności na wysokość zadośćuczynienia i bardzo szczegółowo przedstawił je w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie powielając rozważań Sądu pierwszej instancji w takim zakresie, w jakim się z nimi zgodził.

Sąd Apelacyjny pomimo wykazania wielkich cierpień powódki, długiego powrotu do zdrowia, czasochłonnej rehabilitacji, wziął też pod uwagę, że powódka wróciła do w miarę normalnego funkcjonowania, dawnej aktywności zawodowej, już pół roku po wypadku, chociaż cały czas utrzymują się pewne następstwa, jak uraz psychiczny po wypadku w zakresie korzystania z niektórych środków transportu, czy dyskomfort psychiczny. Nie potwierdziły się przeciwskazania do posiadania dzieci. Także nie stwierdzono innych trwałych następstw, jak niepełnosprawność.

Zaistniałe zdarzenie nie uniemożliwiło powódce funkcjonowania na podobnym poziomie życia i jej aktywności jak dotychczas. Jakość życia się zmieniła. Wreszcie żądanie pozwu oparte było o założenie, które można traktować jako kryterium pomocnicze, ale nierozstrzygające, że w wyniku wypadku doszło do utraty 160-170 % uszczerbku na zdrowiu powódki, w sytuacji gdy z niespornego stanu faktycznego ustalonego w sprawie wynika, że uszczerbek na zdrowiu powódki został oceniony przez biegłych ostatecznie w sumie na poziomie 120%.

Nie należy także tracić z pola widzenia okoliczności, jaka wystąpiła w międzyczasie, że ubezpieczyciel wyczerpał w związku z wypłatą odszkodowań maksymalny pułap kwotowy swojej odpowiedzialności umownej.

Nie można także uznać, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył art. 361 § 1 k.c. Sąd drugiej instancji nie wyeliminował związku przyczynowego pomiędzy zaistniałym zdarzeniem, a jego następstwami w postaci szkody na osobie, czy też konkretnymi jego skutkami, ocenił jednak inaczej wpływ niektórych okoliczności na kształtowanie wysokości zadośćuczynienia, jak w szczególności zaistniałe następstwa, które nie okazały się tak groźne i dolegliwe dla powódki, jak początkowo zakładano, co w szczególności wynika z opinii biegłych.

Suma tych okoliczności świadczy o braku spełnienia przesłanki oczywistości naruszenia wskazanych przepisów prawa materialnego.

Z tych względów w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania orzeczono jak w treści postanowienia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.